

Kraków, 14 grudnia 2013.

Dr hab. inż. Joanna Karwan-Baczewska, prof. nadzw.

Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie

Wydział Metali Nieżelaznych

Katedra Nauki o Materiałach i Inżynierii Metali Nieżelaznych

RECENZJA

**osiągnięć naukowych i aktywności naukowej Pani dr inż. Marzanny Książek
w postępowaniu habilitacyjnym 12 publikacji stanowiących cykl jednotematyczny pt.
„Wpływ modyfikacji powierzchni tlenku glinu na strukturę i właściwości połączeń
metal/tlenek glinu”**

1. Dane ogólne

Pani dr inż. Marzanna Książek jest absolwentką dwóch wydziałów Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie: Wydziału Technologii i Mechanizacji Odlewnictwa (obecnie Wydział Odlewnictwa) oraz Wydziału Metali Nieżelaznych.

W latach 1979-1984 studiowała na Wydziale Technologii i Mechanizacji Odlewnictwa na kierunku Odlewnictwo Metali Nieżelaznych. Pracę dyplomową pt.: "Wpływ wybranych dodatków stopowych na strukturę i własności stopu na osnowie Cu-Al-Si" obroniła w 1984 roku. Równocześnie podjęła studia na Wydziale Metali Nieżelaznych na kierunku Przeróbka Plastyczna i Metaloznawstwo, które ukończyła w 1987 roku z wyróżnieniem broniąc pracę dyplomową pt.: „Struktura stopu CuGe8 walcowanego na zimno z różnymi gniotami”.

W tym samym roku otrzymała Medal Stanisława Staszica dla Wzorowego Absolwenta Uczelni w roku akademickim 1986/87. W latach 1988 -1993 była uczestniczką Studiów Doktoranckich w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie z zakresu „Teoria i Technologia Procesów Metalurgicznych” a pracę doktorską pt.: " Wpływ sposobu odkształcenia na umocnienie monokryształów cynku obroniła w roku 1994 na Wydziale Metali Nieżelaznych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, uzyskując tytuł doktora nauk technicznych. Promotorem pracy był prof. dr hab. inż. Borys Mikułowski.

Pracę zawodową rozpoczęła w 1994 roku po obronie pracy doktorskiej w Instytucie Odlewnictwa w Krakowie w Pracowni Metalowych Materiałów Kompozytowych, następnie przekształconej w roku 1997 w Laboratorium Fizykochemii Metali i Stopów. Od dnia 1 września 2004 Pani dr inż. Marzanna Książek pełni funkcję Kierownika Zespołu Laboratoriów Badawczych (ZLB) i Kierownika ds. Jakości w ZLB. Bierze czynny udział w utrzymaniu i rozwoju systemu zarządzania w ZLB oraz w przygotowywaniu dokumentacji systemowej oraz częściowo technicznej spełniającej wymagania normy PN EN ISO/IEC 17025. Zespół Laboratoriów Badawczych od roku 2004 posiada Certyfikat Akredytacji PCA (AB 494), co pozwala na efektywniejsze zarówno w sensie merytorycznym jak i ekonomicznym zarządzanie laboratorium.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Pani dr inż. Marzanna Książek jest autorką i współautorką 46 publikacji w czasopismach naukowych i materiałach konferencyjnych, współtwórcą jednego patentu. W bazie Journal Citation Reports znajdują się publikacje, których jest Autorką lub Współautorką 13 (po doktoracie - 11), a suma ich cytowań wynosi 81. Indeks Hirscha równy jest 6. Kandydatka uczestniczyła łącznie w 16 projektach badawczych i celowych w tym była kierownikiem 2 projektów badawczych, jednego inwestycyjnego oraz kierownikiem zadania w projekcie realizowanego w ramach POIG 2007-2013). Również była wykonawcą w projekcie międzynarodowym COST 531 oraz głównym wykonawcą i wykonawcą łącznie w 11 projektach badawczych, i celowych. Obecnie jest kierownikiem zadania w projekcie celowym LEAN 7.PR, (2011-2013) oraz w projekcie realizowanym w ramach Programu INNOTECH (2013-2015).

Bardzo ważną działalnością badawczo-rozwojową Pani dr inż. Marzanny Książek jest opracowywanie ekspertyz materiałowych dotyczących wszelkich przypadków awarii konstrukcji oraz rozpoznania specyficznych efektów modyfikacji procesów technologicznych. Dotychczas wykonała 9 ekspertyz.

Należy podkreślić, że brała aktywny udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych na których wygłosiła 5 referatów. Uczestniczyła w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych jak również zdobyła duże doświadczenie naukowe na szkoleniach i krótkich stażach zagranicznych we Francji, Austrii, Hiszpanii i Japonii.

Również od 2005 roku jest członkiem Polskiego Towarzystwa Ceramicznego od 2007 roku - Członkiem Rady Naukowej Instytutu Odlewnictwa, a od 2012 roku Członkiem Prezydium Rady oraz

Członkiem Komisji ds. Nauki i Parametryzacji . Na okres 2012- 2016 została powołana na Wiceprzewodniczącą Komisji Rewizyjnej Klubu Polskich Laboratoriów Badawczych POLLAB .

Działalność dydaktyczna Kandydatki związana jest z Instytutem Odlewnictwa i polega na merytorycznej opiece nad praktykantami i stażystami uczelni technicznych (AGH, PK, PW) oraz UJ (Wydział Inżynierii Materiałowej). Dotychczas była opiekunem 20 studentów odbywających szkolenie w Zespole Laboratoriów Badawczych Instytutu Odlewnictwa oraz opiekunem 10 prac magisterskich jak również recenzowała 4 prace magisterskie z zakresu inżynierii materiałowej.

2. Ocena osiągnięć naukowych i aktywności naukowej

Dorobek publikacyjny Pani dr inż. Marzanny Książek po uzyskaniu stopnia naukowego doktora wyraża się 46 publikacjami w czasopismach naukowych i materiałach konferencyjnych, w których jest głównym autorem i współautorem. 13 z tych publikacji znajduje się w bazie Journal Citation Reports (JCR). Wkład w publikacje w których Habilitantka jest głównym współautorem wynosi 80% natomiast w pozostałych 30%. Ilość publikacji spoza listy JCR wynosi 30, wkład pracy własnej szacuje się od 25% do 80%. Pani dr inż. Marzanna Książek jest również Współautorką jednego patentu oraz 3 opracowań nowych technologii dotyczących między innymi opracowania metodyki przygotowania próbek połączeń typu metal-ceramika (30% wkładu własnego), opracowanie konstrukcji oprzyrządowania maszyny wytrzymałościowej opartej na systemie hydropulsowym (70% wkładu własnego) oraz konstrukcji i technologii wytwarzania innowacyjnych łopatek wielkogabarytowych z żeliwa sferoidalnego dla przemysłu energetycznego (40% udziału).

12 publikacji stanowi cykl monotematyczny dotyczący „wpływu modyfikacji powierzchni tlenku glinu na strukturę i właściwości połączeń metal/tlenek aluminium”. W powyższym cyklu publikacji wkład dr inż. Marzanny Książek kształtuje się w przedziale 70-80-%.

Artykuły z cyklu monotematycznego zostały opublikowane w renomowanych czasopismach tj. *Materials Science and Engineering, Transactions of JWRI, Ceramika/Ceramics, Journal of Materials Science, Journal of Materials Engineering and Performance, Archiwum Technologii Maszyn i Automatyzacji, Metallurgical and Materials Transactions A.*

Dorobek naukowo-badawczy Habilitantki obejmuje trzy charakterystyczne okresy zróżnicowane tematycznie.

Pierwszy okres (1989-1993) wiąże się z fizyką odkształcenia metali heksagonalnych (problemy umacniania monokryształów cynku i cynku z galem w zmiennych warunkach temperatury i odkształcenia).

Drugi okres (1994-2008) dotyczy zagadnień związanych z otrzymywaniem trwałych połączeń typu metal/ceramika metodą z udziałem fazy ciekłej i modyfikacji składu chemicznego powierzchni materiału ceramicznego.

Natomiast okres trzeci (2006- do chwili obecnej) uwzględnia działalność z zakresu inżynierii powierzchni w szczególności analizę struktury i wytrzymałości adhezyjnej powłok ceramicznych, natrykiwanych termicznie na powierzchnię odlewów ze stopów aluminium i żelaza.

Pani dr inż. Marzanna Książek uczestniczyła w realizacji 16 projektów badawczych, uwzględniających zjawisko zwilżalności w procesie wytwarzania materiałów metalowo-ceramicznych metodą ciekło-fazową oraz wpływu struktury na właściwości mechaniczne połączeń typu metal/tlenek glinu.

Pierwsze badania skoncentrowane były głównie na opracowaniu i udoskonalaniu metodyki procesu zwilżalności układów typu ciekły metal/ciało stałe przy użyciu specjalistycznej aparatury do wysokotemperaturowych badań kinetyki zwilżania i rozplywania się ciekłych metali i stopów w kontakcie z materiałami stałymi, przy zastosowaniu automatycznej rejestracji procesu. Powyższe eksperymenty realizowano między innymi w ramach działalności statutowej Instytutu Odlewnictwa jak i w ramach zarówno międzynarodowego projektu badawczego pt. *"Complex investigations of the interfacial phenomena of the liquid metals in the contact with solid bodies"* finansowanego przez II Wspólny Fundusz Polsko-Amerykański im. M. Skłodowskiej-Curie jak i we współpracy z National Electron Microscopy Center, Lawrence Berkeley National Laboratory, USA. Wyniki badań były prezentowane na konferencjach w Polsce, Francji i USA.

W projekcie pt. *"Fizykochemiczne oddziaływanie wzajemne na granicy kontaktu ciało stałe-ciekły metal jako czynnik kształtujący strukturę i właściwości materiałów heterogenicznych o osnowie stopów aluminium"*, kompleksowe badania dotyczyły wzajemnego oddziaływania na

granicy kontaktu ciekły stop Al/materiał ceramiczny jednoskładnikowy (Al_2O_3 , SiC, TiN_x) lub dwuskładnikowy (Al_2O_3 -TiC), również stosując pokrycie specjalne na materiał ceramiczny (NiP, CoP, NiCoP, CuMnNi, CrSi42W9, TiN). Badania prowadziły do określenia wpływu temperatury, dodatków stopowych i rodzaju pokrycia na kinetykę zwilżalności wybranych materiałów ceramicznych przez ciekłe i półciekłe stopy Al, jak również w trwałości połączenia w układzie metal-ceramika..

W latach 1999-2005 tematyka badawcza koncentruje się na badaniu zjawisk związanych z otrzymywaniem trwałych połączeń typu metal/ceramika metodą ciekło-fazową. Przedmiot badań stanowił proces wzajemnego oddziaływania Al_2O_3 z ciekłym aluminium i miedzią, stosując modyfikacje składu chemicznego powierzchni Al_2O_3 poprzez pokrywanie cienkimi warstwami metalicznymi i tlenkowymi o wysokiej adhezji, połączone z pomiarem wytrzymałości połączenia. Pomiar wytrzymałości przeprowadzono, stosując własną metodykę (patent P-352 264), polegającą na ścinaniu próbek o przekroju kwadratowym. Badania prowadziły do określenia zależności wytrzymałości na ścinanie od temperatury i kąta zwilżania w układzie Al/ Al_2O_3 . Natomiast zastosowanie modyfikacji powierzchni materiału ceramicznego prowadziło do określenia wpływu na zwiększenie oddziaływania chemicznego oraz trwałości mechanicznej w układzie Al/ Al_2O_3 . W przypadku układów Al/ Al_2O_3 i Cu/ Al_2O_3 w celu uzyskania połączenia o wysokich właściwościach mechanicznych zastosowano modyfikacje składu chemicznego powierzchni ceramicznej, drogą nakładania cienkich warstw metalicznych i tlenkowych o grubości poniżej 1 μm metodami fizycznymi. W modyfikacji zastosowano cienkie warstwy o wysokiej adhezji, a mianowicie Ti, Sn, Nb, Cr, Nb+Ti, Ti+Cr oraz TiO_2 i SnO_2 , a w układzie Cu/ Al_2O_3 cienkimi warstwami Ti, Sn, SnO_2 i TiO_2 .

W ramach kierowanego przez panią dr inż. Marzannę Książek projektu badawczego pt. "Badanie zależności pomiędzy zwilżalnością, strukturą i własnościami mechanicznymi w materiałach metalo-ceramicznych wytworzonych metodą ciekło-fazową", w rezultacie przeprowadzonych badań wyjaśniono, wpływ modyfikacji powierzchni materiału ceramicznego na zwilżalność, strukturę i wytrzymałość stref przy granicy rozdziału w układzie metal/ceramika. Wyniki opublikowano w czasopismach *Materials Science and Engineering, Transactions of JWRI, Archiwum Technologii maszyn i Automatyzacji, Metallurgical and materiale Transactions A, Proceedings from Materials Solutions 2002 on*

Joining of Advanced and Speciality Materials V, Ceramika/Ceramics, Surface and Interface Analysis, Journal of Materials Science. Powyższy cykl publikacyjny został zakwalifikowany przez Habilitantkę do cyklu monotematycznego pt. "Wpływ modyfikacji powierzchni tlenku glinu na strukturę i właściwości połączeń metal/tlenek glinu". Należy podkreślić, że znaczenie w/w tematyki oraz wyniki otrzymane w projekcie zostały wyróżnione przez KBN.

W kolejnym projekcie pt. „Wytwarzanie metodą ciekło-fazową połączenia aluminium-tlenek glinu, stosując modyfikację granicy rozdziału” kontynuowano badania związane z analizą wpływu modyfikacji powierzchni tlenku glinu, stosując cienkie warstwy metaliczne Ti, Nb i Cr oraz kombinacje Nb+Ti, Ti+Cr i Nb+Cr, ich wpływ na strukturę i wytrzymałość połączenia typu Al/ Al₂O₃ jak również określenia parametrów technologii wytwarzania połączeń.

Aktualnie poza w/w monotematyczną działalnością naukowo-badawczą przedmiot badań Pani dr inż. Marzanny Książek stanowią ochronne powłoki ceramiczne, nakładane na powierzchnie odlewów ze stopów aluminium i żelaza, uczestnicząc m.in. w realizacji Programu Wieloletniego z Instytutem Technologii Eksploatacji pt. "Wytwarzanie warstw nanometrycznych na łopatkach wentylatorów odlewanych ze stopu AlSi".

Powyższa tematyka była kontynuowana przez Habilitantkę w ramach następujących projektów celowych pt. „Opracowanie konstrukcji i technologii wytwarzania innowacyjnych i łopatek wielkogabarytowych z żeliwa sferoidalnego dla przemysłu energetycznego” oraz „Innowacyjne rozwiązania technologiczne ochrony powierzchni łopatek wentylatorów przemysłowych” .

Obecnie Pani dr inż. Marzanna Książek jako kierownik zadania realizuje 2 projekty:

- **celowy** pt. „Lean Rozwój lekkich odlewów stalowych dla wydajnych silników lotniczych” we współpracy z firmą VOLVO AREO, Szwedzkim Instytutem SWEREA –SWECAST oraz Odlewnią TCP Components AB w ramach przyznanego projektu **LEAN 7.PR**,
- w ramach **Programu „INNOTECH”** projekt pt. „Kompozytowe powłoki węglkowe do ochrony powierzchni krystalizatorów przemysłowych”, we współpracy z AGH, Politechniką Rzeszowską, Instytutem Technologii Eksploatacji oraz firmą Plasma SYSTEM S.A.

Udokumentowany, monotematyczny dorobek naukowo-badawczy Pani dr inż. Marzanny Książek związany z zagadnieniem otrzymania trwałych połączeń typu metal-ceramika metodą ciekło-fazową i modyfikacji składu chemicznego powierzchni materiału ceramicznego stanowi wartościową i aktualną pozycję w dziedzinie inżynierii powierzchni.

Zaprezentowany cykl 12 publikacji dotyczy zagadnienia łączenia metali: aluminium i miedzi z ceramiką Al_2O_3 metodą z udziałem fazy ciekłej i modyfikacji składu chemicznego powierzchni ceramiki poprzez naniesienie cienkiej warstwy metalicznej lub tlenkowej, metodą PVD. Przeanalizowano następujące połączenia: $\text{Al}/\text{Al}_2\text{O}_3$, $\text{Cu}/\text{Al}_2\text{O}_3$, $\text{Al}_2\text{O}_3/\text{Al}/\text{Al}_2\text{O}_3$.

Stwierdzono, że zastosowanie cienkiej warstwy tytanowej na powierzchnię materiału ceramicznego umożliwia przede wszystkim wzrost właściwości mechanicznych połączenia i kompensację naprężeń wewnętrznych. Trwałość połączeń metal/ceramika zależy od struktury i składu chemicznego obszaru połączenia, zwilżalności materiału ceramicznego przez ciekły metal oraz od dyfuzji pierwiastka z cienkiej warstwy prowadząca do jej umocnienia wydzieleniami drugiej fazy. W toku badań ustalono relacje pomiędzy wytrzymałością połączenia metal/ceramika, a mechanizmami kontrolującymi proces zwilżalności, wymiany masy oraz kształtowania struktury na granicy międzyfazowej.

Dla połączeń $\text{Al}/\text{Al}_2\text{O}_3$, $\text{Al}/\text{Ti}/\text{Al}_2\text{O}_3$, $\text{Al}/\text{Nb}/\text{Al}_2\text{O}_3$, $\text{Cu}/\text{Ti}/\text{Al}_2\text{O}_3$ oraz $\text{Cu}/\text{SnO}_2/\text{Al}_2\text{O}_3$ wykazano, że istnieje zależność pomiędzy zwilżalnością, a wytrzymałością strefy przy granicy połączenia.

Habilitantka powinna dokładnie sprecyzować parametry zwilżalności w przypadku każdego z analizowanych połączeń metal/ceramika oraz wyjaśnić pojęcie "dobrej trwałości mechanicznej połączenia" i uwzględnić powyższe uwagi w dalszych badaniach i publikacjach.

Reasumując, uważam, że prace badawcze dr inż. Marzanny Książek wyrażone w zaprezentowanych artykułach i opracowaniach oraz Jej udział w projektach badawczych wnosi istotny wkład w dziedzinę inżynierii materiałowej. Dorobek dr inż. Marzanny Książek oceniam bardzo pozytywnie.

3. Ocena końcowa.

Cykl 12 publikacji Pani dr inż. Marzanny Książek na temat wpływu modyfikacji powierzchni tlenku glinu na strukturę i właściwości połączeń metal/tlenek glinu oraz całokształt jej dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego oceniam bardzo wysoko. Habilitantka samodzielnie rozwiązała oryginalny naukowy problem związany z otrzymaniem trwałych połączeń typu metal-ceramika metodą ciekło-fazową i modyfikacją składu chemicznego powierzchni materiału ceramicznego. Zastosowała najnowsze techniki badawcze. Liczba cytowani publikacji według bazy Web of Science wynosi 81 a Indeks Hirsha według Web of Science – 6.

Na podstawie oceny przedstawionej w postępowaniu dokumentacji dr inż. Marzanny Książek stwierdzam, że dorobek naukowy i aktywność naukowa Habilitantki spełniają wymagania stawiane przez Ustawę z dnia 14 marca 2003r o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki Dz. U. nr 65 poz. 595 wraz z późniejszymi zmianami.

Wnioskuje do Komisji Habilitacyjnej oraz Rady Wydziału Metali Nieżelaznych Akademii Górniczo-Hutniczej im. St. Staszica w Krakowie o nadanie Pani dr inż. Marzannie Książek tytułu naukowego doktora habilitowanego w dyscyplinie inżynieria materiałowa.

Jeanne Kerec Beczek